

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 83

Pirkanmaan hyvinvointialueen IKI2035 -ikäihmisten palvelujen kehittämisohjelmaluonnos

21331/2023

Valmistelijat / lisätiedot:

Päivi Tryyki, JOHTAJA, paivi.tryyki@pirha.fi

Liitteet

- 1 IKI2035 ikäihmisten palvelujen kehittämisohjelmaluonnos
- 2 Asumisen käsitteiden määrittelyä

Perustelut

Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman kärjen ”Yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut” useampaa alatavoitetta on valmistelu kokonaisuudessa nimeltä IKI2035 Ikäihmisten palvelujen kehittämisohjelma vuoteen 2035. Kehittämisohjelmassa nivotaan yhteen useampia strategian alatavoitteita, jotta toimeenpano muodostaisi selkeän ja eheän kokonaisuuden nimenomaan ikäihmisille järjestettävien palvelujen osalta.

IKI2035-kehittämisohjelman tavoitteet

IKI2035-kehittämisohjelman keskeinen tavoite on toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne, johon pyritään viiden kehittämisen kärjen avulla. Kehittämisen kärkiä ovat:

1. Neuvonnan, ohjauksen ja matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen

Neuvonnan ja ohjauksen ammatillista tarjoamaa vahvistetaan. Arviointiprosesseja kehitetään palveluratkaisujen oikea-aikaisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

2. Kotona asumista tukevien palvelujen vahvistaminen

Asumista tutussa ympäristössä tuetaan entistä vahvemmin kehittämällä kotiin annettavia palveluja, kuntoutusta sekä lyhytaikaishoitoa ja kuntouttavaa päivätoimintaa. Teknologian käyttöä lisätään palvelutuotannossa asiakastarpeiden mukaisesti.

3. Palvelurakenteen keventäminen

Asumispalvelujen rakennetta kevennetään palvelujärjestelmän kestävyuden turvaamiseksi. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen kysyntää hillitään laajentamalla yhteisöllistä asumista merkittävästi tähän palveluun soveltuvissa asiakasryhmissä sekä tukemalla omais- ja perhehoitoa. Laitoshoito puretaan.

4. Integraation vahvistaminen yhdyspinnoissa

Erilaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteentoimivuutta parannetaan ikääntyneille keskeisissä palvelu- ja hoitopoluissa. Lisäksi kehitetään monituottajuutta ja kumppanuuksia mm. kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

5. Vaikuttavat teknologiaratkaisut

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Teknologian hyödyntämistä edistetään sekä palvelutuotannossa että asiakkaiden keskuudessa. Uusia ratkaisuja ja käyttöönoton tukea tarjotaan asiakastarpeiden mukaan. Lisäksi kehitetään digitaalisia palveluja ja tiedolla johtamista.

IKI2035-kehittämishjelman laatiminen

Ohjelmaa on rakennettu virkajohdon alaisuudessa konsulttiyhtiö Nordic Healthcare Groupin (NHG) ollessa valmistelun tukena. Ohjelman työstämiseen on osallistunut ikäihmisten palveluista asiantuntijoita ja ohjelman sisältöjä on työstetty myös useammassa työpajassa. Valmistelussa on käytetty pohjana laajasti avoimen datan tilastotietoja mm. THL, Tilastokeskus, Sotkanet, Kela. Nykytila-analyyysien pohjana on lisäksi käytetty poikkileikkausdataa Pirhan omista tietojärjestelmistä.

Nykytilan kuvaus ja muutospaineet

Ikäihmisten palveluiden toimintaympäristö on murroksessa johtuen niin lainsäädännössä viime vuosina tehtyjen muutosten, henkilöstön saatavuuden vaikeutumisen, palvelutarpeiden kasvamisen kuin kustannusten kasvunkin takia.

Lainsäädännössä tapahtuneista muutoksista vuonna 2021 voimaan tullut asiakasmaksuasetus siirsi kustannusvastuuta palveluiden käytöstä merkittävässä määrin asiakkailta palvelun järjestäjälle. Henkilöstömitoitusta asumispalveluiden piirissä on kiristetty vaiheittain samalla eriyttäen välillinen ja välitön asiakastyö toisistaan, jolloin tosiasiallinen vaadittu henkilöstömäärä/asiakas on kasvanut suuremmaksi kuin mitoituksissa ilmoitettava luku, joka on 1.4.2023 lähtien ollut 0.65 työntekijää/asiakas. Riittävää määrää henkilöstöä vakituisiin työsuhteisiin sekä sijaistuksiin ei ole ollut riittävästi saatavilla, mikä on johtanut kalliin ja osin epätarkoituksenmukaisen vuokratyövoiman käytön voimakkaaseen kasvuun. Alalta eläköityvien määrän kasvu ja alalle hakeutuvien määrän lasku yhdessä aiheuttavat sen, ettei riittävää määrää henkilöstöä ole saatavilla vastaamaan kasvaviin palvelutarpeisiin nykyrakenteessa.

Ikäihmisten määrä kasvaa voimakkaasti, yli 80-vuotiaiden osalta absoluuttinen kasvu vuoteen 2035 mennessä on väestöennusteen mukaan 69 %. Lukumääräisesti tämä tarkoittaa Pirkanmaalla kasvua nykyisestä reilusta 31 000:sta lähes 53 000:een. Palvelutarpeen näkökulmasta yli 80-vuotiaista noin joka kolmas käyttää säännöllisesti ikääntyneille tarkoitettuja sosiaalipalveluja, jolloin palvelun tarvitsijoiden määrä kasvaa nykyisestä merkittävästi.

Ikäihmisten palvelujen kustannuksia ovat kasvattaneet henkilöstömitoituksen kasvu ja palkkaratkaisut, mm. palkkaharmonisaatio, yleinen inflaatio ja yleinen kustannustenkasvu mm. polttoaineissa ja elintarvikkeissa sekä yksityisen ostopalvelutuotannon hintojen nousu. Ilman kustannusten kasvua hillitseviä toimia ikäihmisten palvelujen kustannusten ennustetaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2035 mennessä nykyisestä.

Palveluiden verkoston tavoitetila ja johtopäätökset

IKI2035-ohjelmassa palveluita kehitetään alussa mainittujen viiden kehittämisen kärjen kautta, joihin sisältyy monikanavaisen palveluverkon vahvistaminen. Monikanavaisessa palveluverkossa palveluita voidaan toteuttaa niin fyysisissä toimipisteissä, liikkuvina palveluina, digipalveluina kuin erilaisin teknologisin

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

ratkaisuin. Kustannusten kasvun hillitsemisessä keskeisessä roolissa tulee olemaan palvelurakenteen keventäminen erityisesti koskien hoivaan liittyviä asumisen ratkaisuja.

Palveluverkon osalta fyysisten tilojen katselmus erityisesti ikääntyneiden erityisasumispalvelujen osalta on vielä kesken ja edellyttää mm. tilojen teknisen kunnan ja toiminnallisen arvion yhteensovittamista, edellä mainitun tilaselvityksen, käynnissä olevien rakennushankkeiden sekä yksityisen palvelutuotannon katselmuksen yhteensovittamista väestöennusteeseen perustuvaan palvelutarvearvioon. Lisäksi tuotantotapa-analysit koskien erityisesti ikäihmisten ympärivuorokautista palveluasumista sekä yhteisöllistä asumista vaativat vielä työstämistä erityisesti oman tuotannon vertailukelpoisten tuotekohtaisten kustannusten osalta.

IKI2035-kehittämishjelma sisältää nykytilakuvauksen lisäksi arvioita tulevien vuosien kehityskulusta erilaisiin ratkaisuihin perustuen, kehittämisen kärkien osakokonaisuuksien kuvausta sekä vaikutusten arviointia. Ohjelmaa tulevat täydentämään palveluverkkotarkastelu sekä tuotantotapa-analysit niiden valmistuttua.

Palveluverkkovalmisteluun liittyvä asukkaiden kuuleminen jatkuu muun muassa palautekanavan kautta.

Aluehallitus käsittelee IKI2035 ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnosta kokouksessaan 18.9.2023.

Liitteenä IKI2035 ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnos sekä asumisen käsitteiden määrittely.

Ehdotus

Vammaisneuvosto

- merkitsee IKI2035 - ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnoksen tiedoksi
- antaa kommentit aluehallitukselle.

Kokouskäsitely

Merkittiin, että vastualuejohtaja Elina Anttila saapui tämän pykälän esittelyn aikana. Ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjan johtaja Päivi Tryyki poistui esityksensä jälkeen tämän pykälän aikana. Jäsenet Kari Pajarinen, Hannu Salonpää, Anne Tuovila sekä varajäsen Johanna Anttila poistuivat kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana.

Päätös

Vammaisneuvosto päätti

- merkitä IKI2035 - ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnoksen tiedoksi
- antaa seuraavat kommentit aluehallitukselle IKI2035 - ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnoksesta:
 - Vammaisneuvosto pitää aikataulua saatuihin selvityksiin perehtymiseksi liian tiukkana sekä selvityksiä puutteellisina ja hyvän hallintotavan

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

vastaisena. Selvityksestä puuttuu täysin asukkaiden oman näkemyksen selvittäminen, henkilökunnan osallisuus, vammaisneuvoston ja kolmannen sektorin asiantuntemus.

- Asukasraadit osallistettava vahvemmin suunnitteluun
- Asukkaat sijoitettava niin, että omaiset pääsevät helposti katsomaan eli riittävän lähelle
- Lähitorien palveluita kehitettävä matalan kynnyksen palveluna ja tiedon jakajana
- Saavutettavuus ja esteettömyys huomioitava palveluissa, esim. kommunikaatio ja aistiongelmät.
- Lähipalvelut mahdollistavat palveluiden käytön - etäisyys huomioitava
- Perhehoidon kehittäminen ja tiedottaminen. Huomioitava, että asukkaan palvelutarve soveltuu perhehoitoon. Perhehoitajuuden houkuttelevuutta lisättävä.
- Omaishoidon tilaispäishoitoa kehitettävä ja hoitopaikkojen tulee olla omaiselle saavutettavia - etäisyys, kuljetusten korvattavuus huomioitava
- Omaishoidon houkuttavuuden lisääminen hoitajan riittävällä tuella, palkkioilla ja muilla eduilla, tilapäishoidolla ja tukipalveluilla.
- Henkilöstön pitovoima ja työn houkuttelevuus.
- Toimipideohjelmista tulee tehdä riittävän konkreettisia.
- Yhdyspintatyöskentelyllä tulee tukea vanhusten ja vammaisten hyvinvointia Pirhan, kuntien ja järjestöjen yhteistyöllä
- Valmistelussa tulee huomioida vammaisten oikeuksien yleissopimus sekä vanhusten oikeuksien toteutuminen (perustuslaki, vanhuspalvelulaki)
- Digipalveluiden käyttöön tulee olla opastusta ja riittävä tuki. Myös henkilökohtainen palvelu tulee olla saatavilla. Huomioitava, ettei kaikilla ole vahvaa tunnistautumismahdollisuutta.
- Tietosuoja ja - turvallisuus varmistettava ja laadittava ohjeet mahdollisten riskien varalta.
- Pienet kunnat ja reuna-alueet on huomioitava yhdenvertaisesti lähipalveluiden ja saavutettavuuden osalta.
- Yhdenvertaisuus ei takaa oikeudenmukaisuutta. Kaikilla on oltava samanlainen mahdollisuus palveluihin hakeutumisessa. Vammaisten ikäihmisten kohdalla huomioitava myös positiivinen erityiskohtelu.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Nähtävillä Pirkanmaan hyvinvointialueen verkkosivulla pirha.cloudnc.fi 28.9.2023.

Otteen oikeaksi todistaa

Tampere
04.10.2023

Maria Niiranen
SUUNNITTELIJA

Tiedoksianto asianosaiselle

Päätös on lähetetty sähköpostitse 4.10.2023.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Pirkanmaan hyvinvointialue 04.10.2023 klo 14:38. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Muutoksenhakukielto

§83

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (Laki hyvinvointialueesta 141 §).